

ҒТАХР 14.35.09

ИНТЕРАКТИВТІ ОҚЫТУ ӘДІСТЕРІН «ТИБЕТ ТАУЛЫ ҚЫРАТЫ» ТАҚЫРЫБЫН ӨТУДЕ ҚОЛДАНУ

К.А. Тлеубергенова¹, Н.Н. Карменова², Ш.У. Лайсханов³

¹п.ғ.к, доцент, ²ғ.ғ.к., доцент, ³PhD, қауым. профессор м.а.

^{1,2,3} Қазақ ұлттық қыздар педагогикалық университеті, Алматы қ., Қазақстан,
tleubergenova1209@gmail.com

Интерактивті оқыту әдістерінің ішінде «Академиялық пікірталас», «Бірлескен ізденіс», «Тренинг» түрлері көп қолданылады. «Академиялық пікірталас» түріне байланысты Тибет таулы қыраты жер бедерінің ерекшелігі мен Қайлас тауы қарастырылды. «Бірлескен ізденіс» түрінде Ганьсу провинциясындағы Чжанье-Данься ұлттық геопаркі, осы аймақтағы ерекше қалыптасқан ландшафттар және олардың қалыптасу себебін анықтау көрсетілді. «Оқытушы-компьютер-оқушы» жүйесі арасындағы оқыту бағдарламаларының көмегімен жүзеге асырылатын «Тренинг» түрінде Мейли қарлы шыңында Ерекше қалыптасқан «тасбақа сауытының көрінісіне сай тапсырмалар берілді.

Түйін сөздер: интерактивті әдіс, тренинг, Тибет, Қайлас, ландшафт, ұлттық геопарк

Интерактивтік оқыту технологиясы әр оқушының жеке жұмысы мен оның жеке тұлғасын дамыту адамдардың бір-бірімен сөйлесу және өз ара әрекеттесу барысында жүзеге асады. Интерактивті оқыту – бұл таным әрекетін ұйымдастырудың арнаулы формасы. Оқытудың жұптық, топтық түрлері көп қолданылады (200ден астам), Топтық түріне «Академиялық пікірталас», «Бірлескен ізденіс», «Тренинг» т.б. жатады.

Топтық оқыту формасында оқушылар топпен бірлескен әрекетте жұмыс жасайды. Топпен жұмыста оқушылар орындайтын әрекеттер:

- Бірлесіп ой бөліседі;
- Бір-біріне сұрақ қояды;
- Пікірталасқа белсенділікпен қатысып, ұжымның тілегімен санасады;
- Білім сапасына байланысты үлкен жауапкершілікті алады.

1. «Академиялық пікірталас» түрін қарастырсақ. Оқушылардың белсенділігін арттыру үшін сұрақ қоюда, әңгіме құруда, пікірталасқа түсуде және дәлелді сөйлеуде, бұл интерактивті әдіс түрінің маңызы зор. «Академиялық пікірталас» «мәтінді рөлге бөліп оқу» бағытында оқушылар мәтін бойынша рөлдерді бөліп алады да, дайын болғанда рөлдерді ойнау әрекеттеріне кіріседі.

*Бірінші топ мәтін бойынша сұрақ дайындайды;

*Екінші, үшінші топтар мәтін мазмұнына жауаптар іздейді;

*Төртінші топ сол жауаптардың дәйектілігін негіздеп, қорытады, жариялайды;

*Бесінші топ қағаз бетіне түсіреді және тақтаға шығып қорғайды.

Мысалы, Біріншісі өтіп кеткен «Тибет таулы қыраты» тақырыбының мәтіні бойынша төмендегі сұрақтарды дайындайды

1. Тибет таулы қыратының жер бедерінің ерекшелігі неде?

2. Қайлас тауы туралы не білесің?

3. Тибет таулы қыратын қандай өзендер кесіп өтеді және қайда барып құяды?

Екінші, үшінші топтың мәтін мазмұнына дайындаған жауаптары төмендегідей: Сино-Тибет таулары, сонымен қатар Сычуань Альпі және Хендуаньшан деп те аталады. Бұл Қытайдағы Тибет үстіртінің шығысындағы ерекшеленетін таулы аймақ. Ұзындығы шамамен 750 км (солтүстігінде Сары өзеннің жоғарғы бөлігінен Янцзыға дейін) және ені 400 км-ге дейін. Батыстан шығысқа қарай биіктігі 5000-60000 м-ден 1000–1200 м-ге дейін төмендейді. Ең биік жері - Гонг тауы (7590 м).

Қайлас немесе Кангринбоче - Қытай Халық Республикасы, Тибет автономды ауданындағы Тибет тау жүйесінің оңтүстігіндегі тау. Бұл өз аймағындағы ең биік тау, басқалардан қарлы қалпақпен және тетраэдрлік пирамида пішінімен ерекшеленеді. Қайластың 5680 м. биіктігінде «Өлім аңғары» бар. Ол жерден тек қана қасиетті жолмен жүру керек, егер жолдан шығып кетсе

күдіреті күшті аймаққа түседі деп саналған. Ал тас айналар қауіпті аймаққа түскендерді санаулы жылдардан соң тез қартайтып жіберіп отырған. Қайластағы таңғажайып тасты конструкцияның беті тегіс және сыртқа шығыңқы. Солтүстік пен батыс жақтағы, әрқайсысының биіктігі 1800м. болатын үлкен айналар Қайластың негізгі пирамидалары. Ғалымдар «бұндай пирамиданың бойында жиналатын энергиялар Ғаламдық басқа психикалық энергиялармен қосылып, басқаға да таралады»-деп санайды. Қайластың нақты биіктігі әлі күнге дейін даулы мәселе болып табылады, дегенмен оның биіктігі 6666 м болатындығы кең таралған. Қайлас басына адам шыға алмайтындықтан, нақты биіктігі туралы дау-дамайы көп, жұмбақ жер болып отыр. Қайлас жергілікті жер діндарларын оятатын, олардың ақылдарын тазалайтын рухани күш болып есептеледі [1] (Сурет 1).

Сурет 1. Қайлас тауы

Бұл жерге қажылық жасаған адам өзінің барлық күнәларынан тазаланып, бейбітшілік құпиясын таниды деп саналады. Қайлас Батыс Тибеттің шалғай, қол жетпейтін аймағында орналасқан. Тибеттің, Үндістан мен Непалдың төрт негізгі өзендері Қайлас аймағында ағып жатыр: Индус, Сатлей, Брахмапутра және Карнали. Осы төрт үлкен өзен басын Қайластан алады деп саналады. Спутниктік түсірілген кескіндер мен топографиялық карталарға сәйкес, Қайлас мұздықтарынан ағатын барлық су Ланга Цо көліне құяды. Бұл көлдің солтүстік-батыс жағынан Сатледж өзені басын алады, сөйтіп, Қайластан ағып жатқан суды тек Сатледж өзені тасымалдайды. Осылайша, бірнеше топ «Тибет таулы қыраты» тақырыбын қорғағанда бір-біріне сұрақ қойып, жауап алады. Кейін *төртінші топ* қорытып, жарияласа, *бесінші топ* қағаз бетіне түсіріп және тақтаға шығып қорғайды. Ал мұғалім осының барлығын мұқият қадағалап, тыңдап, әділ бағалаушы қызметін атқарады.

2.«*Бірлескен ізденіс*» түрінде бірнеше оқушылар тобы мынадай әрекеттерді орындайды:

Мысалы, өтіліп кеткен «Тибет таулы қыраты» тақырыбы бойынша топқа келесі пысықтау сұрақтарын қою арқылы өткізеді:

1. Тибетте қалыптасқан қандай ерекше ландшафттар бар?
2. Ганьсу провинциясындағы Чжанье-Данься ұлттық геопаркі туралы не білесің?
3. Осы аймақтағы ерекше ландшафттардың қалыптасу себебі неде деп ойлайсыңдар?

Оқушылар тобының жауабы: Тибет ауданындағы Ганьсу провинциясының Данься аймағында қалыптасқан тастан құралған кемпірқосақ *іспеттес ерекше ландшафттар* тізбегі бар [2](Сурет 2).

Сурет 2. Ганьсу провинциясындағы Чжанье-Данься ұлттық геопаркі

Қызыл құмтастың жартасты таулары кейбір фильмдердің декорациясына ұқсас. Мұндай бірнеше ашық түстермен мұнаралар, үңгірлер және жартастар сияқты таңғажайып пішіндерді табиғаттың өзі бейнелегеніне әрине сену қиын. Дегенмен, таудың көлеміндей жердегі түрлі-түсті қабатталған пирогқа ұқсас көріністі Ганьсу провинциясындағы Чжанье-Данься ұлттық геопаркінен көруге болады. Бұл ала-құла, қызыл сазы басым эрозиямен ашылып қалған шөгінділер. Су және желмен жуылған, саз-балшықпен қабатталған, әсемдігі мен бірегейлігіне сөз жетпейтін, қызыл, ақ және қызғылт сары, күлгін, ақ, т.б. түсті естен тандыратын бұрмалы жоталар, ойыстар мен шатқалдар, жұмбақ үңгірлер сияқты қайталанбас құбылыстары бар өлке. Осындай маңызды, қажетті сұрақтарға нақты жауап беру үшін, әрине оқушылар бірігіп жұмыс жасайды. Нәтижесінде білгенін пысықтап, нақтылап алса, білмегендерін біліп, есіне түспегендерін естеріне түсіріп алады.

3. Оқушылардың ойлау қабілеті мен танымдық қызметін дамытатын жаңа технологияны қолданудың тағы бір ұжымдық түріне «Тренингті» жатқызуға болады. Тренинг оған қатысушыларға ақпарат жетіспейтін бөлімшелерге, құрдастарының қысымына төзе алатындай дағды, тәлім (мінез-құлық) қауіпсіздігі дағдысын қалыптастыруға мүмкіндік береді. Тренингтің негізгі мақсаты- оқу процесіне барлық қатысушылардың белсенді болуын қамтамасыз ету болып табылады.

Тренинг өткізуге қойылатын талаптар:

- тренингтің бірінші сабағында «таныстыру» мен «келісім» қабылдау мен топтардың жұмыс істеу ережесін өткізу;
- достық қалыптағы сенімді атмосфера қалыптастыру және бүкіл тренинг бойы соған қолдау көрсетіп отыру;
- бүкіл тренинг бойы барлық қатысушыларды белсенді араласуға тарту;
- әрбір қатысушының сезімдері мен пікірлерін құрметтеу;
- тренингке қатысушыларды мадақтау;
- тренингке қатысушылардың алдарына қойған оқу-жаттығуларының мақсатына, өз пікірлерін айтуға қол жеткізу;
- теориялық материалдар мен интерактивті жаттығуларды тиімді үйлестіруді қамтамасыз ету;
- тренинг аяқталсымен оның қорытындысын шығарудың міндеттілігі.

Тренинг бір немесе бірнеше сабақтан тұрады, олардың ұзақтығы – бірнеше сағаттан, бірнеше күнге дейін созылуы мүмкін. Тренингті өткізу құрылымы мен кезеңдері түсіндіріледі. Тренер (оқытушы) ең алдымен қатысушыларға міндетті түрде тренингтің тақырыбын хабарлап, мақсаттарымен және тапсырмаларымен таныстырады. Бұл жолы оқушыларды 4 топқа бөліп отырғызып алып, түрлі тапсырмаларды орындатуға болады. Компьютерлік технологияларға негізделген әдіс «оқытушы-компьютер-оқушы» жүйесінің аясында, әр түрлі оқыту бағдарламаларының көмегімен жүзеге асырылады. Мысалы, «Тибет таулы қыраты» тақырыбы бойынша өтілетін сабақты қарастырамыз:

Тапсырмаларды орындату жолы бірнеше тренингтен тұрады:

№1-тренинг. Тибет таулы қыраты несімен ұнайды? Йүннан өлкесіндегі Лижяң аумағы жерлерін қандай өзендер басып өтеді?.

№2-тренинг. Тибет таулы қыратының Мейли қарлы шыңы несімен ерекшеленеді?

3-тренинг. Тибет таулы қыратының өзіне тән-эндемик қандай өсімдік, жануарлары бар?

Оқулық пен атласты пайдаланып рельефін, фаунасы мен флорасын жазамыз.

№4-тренинг. Мейли қарлы шыңының суретін көріп, тамашалаймыз, себебін ойластырамыз.

Топ оқушыларының іздеп, зерттеп, қарастыра отырып, берген жауаптары төмендегідей болады:

1985 жылы ЮНЕСКО-ның зерттеуші ғалымдары жасанды серікті ұшырып, биіктен түсірген картасынан $98^{\circ} - 100^{\circ} 30'$ шығыс бойлық, $25^{\circ} 30' - 29^{\circ}$ солтүстік ендік аралығында *үш өзеннің жарыса ағып жатқанын* байқайды. Олар мол білімі мен тәжірибесіне сүйене отырып, бұл алқаптың өзгеден бөлек табиғи және ғылыми құндылық алатынын сезеді де, бұл байқауларын дереу Қытай еліне мәлімдейді.

Содан соң ғылыммен айналысатын Қытай мамандары бұл алқапқа бірден зерттеу жүргізеді. Сөйтіп, 1988 жылы 34 мың ш.ш. аумақтағы «Қатар аққан үш өзен»- «Мемлекеттік мәні бар көркем көріністі өңір»- деп белгіленеді. Көркем көріністі өңір Йүннан өлкесіндегі Лижяң аумағы жерлерін басып өтеді. 2003 жылы 2 шілдеде “Қатар аққан үш өзен” аумағындағы 17 мың шаршы шақырымдық жер дүние жүзілік табиғат мұрағаттарының тізіміне енген. Бұл үш өзен батыстан шығысқа қарай ретімен аққан Нужяң, Ланцаңжяң, Жиншажяң өзендері болып табылады. Бәрі де Чинхай – Тибет үстіртіндегі Тангла жотасынан бастау алады. Дүние жүзі бойынша ең биік, ең жас үстірттен жотаны бойлап аққан бұл өзендер Йүннанның батыс солтүстігіндегі терең аңғармен құлап кетеді. Бұл жерде үш өзен, негізінен қатарласып, солтүстіктен оңтүстікке қарай 170 шақырым шамасында жарыса ағады. Жарыса аққан Нужяң мен Ланцаңжяң өзенінің ең жақын түзу сызық аралығы 18,6 шақырым [3; 386-387].

Бұл алқап Қытайдың ең аумақты дүниежүзілік мұрағаттық жері. Үш өзеннің жарыса аққан керемет көрінісін жер бетінде тұрып тамашалау мүмкін емес. Бұл жердегі көркем көріністі алқаптардың көбі – ақ гүл түбекшесіндей көрініс болып қала береді. Ал, ұшақ үстінен қарағанда, зәулім биік таулар, шыңырау шатқалдар, аппақ қарлы шыңдар, сыңсыған ну ормандар, алуан гүлді алаңқайлар, айнадай жарқыраған көлдер көзге түседі. Осылардың ішінде тағы көзге ең көрікті көрінетіні асқар таулар мен тұңғыық шатқалдар. Нужяң, Ланцаңжяң, Жиншажяң өзендері төрт ұлы таудың арасындағы тар шатқалдардан ағады. Осы өзендердің қалыптастырған ең терең жері 2000-4000 метрге жетеді. Батыстан шығысқа қарай көсіліп жатқан бұл ұлы өзендер ағып жатқан таулар Гаулигон тауы, Нушан (Било қарлы тауы), Йүнлиң және үлкенді – кішілі қарлы таулар.

Жиншажяң өзені - Қытайдың ең ірі дариясы Чаңжяңның бас бөлігі, Йүйлиң мен Қаба қарлы тауларының аралығында, әрі өте терең, әрі климаты қатаң, аса қатерлі “Жолбарыс қарғымасы” деп аталатын жерге 16 шақырым биіктіктен сырғып ағады. Осы арада өзен суы ерекше күркіреп, дауысы бірнеше шақырымдай жерге естіліп тұрады. Оның ең тар жерінің кеңдігі 30 метр, ал тереңдігі 3000 метрге жетеді. Өзен ең соңында Тынық мұхитқа барып құяды. Гаулигон мен Било қарлы тауының арасында жөңкіліп жатқан Нужяң өзенінің құлау биіктігі аса үлкен болғандықтан, жылдамдығы, ағысы одан ары буырқанып, толқынлатып жатады. Нужяң өзенінің екі жағалауы да жалама жартас, көп жерлері тік бағытталған жалтыр бет. Нужяң өзені оңтүстікті бетке алып, Бирма жеріне өткен соң, Салуэн өзені деп аталып, Үнді мұхитының Андаман теңізіне құяды [4; 242-247].

Ланцаңжяң - Қытайдың ірі өзендерінің бірі. Ол оңтүстікті бетке алып, шекарадан шыққан соң, Меконг өзені деп аталады да, Бирма, Лаос, Таиланд, Камбоджа, Вьетнам елдерін басып өтіп, ақырында Оңтүстік теңізге құяды. Өзен Йүнлиң мен Било қарлы тауы арасынан ағып өткендегі жерінде, тереңдігі 2-3 мың метрлік кесінді белдеу қалыптасқан. Өзен аңғары бойында жағалай қалыптасқан баспалдақты текше-террасалар бар. Олардың жер бедері біршама жазықтау келетіндіктен, онда дара пішінді Ланцаңжяң аңғарын ерекше паш ететін таңғажайып көркем көрініс пайда болған.

Шамамен 40 млн жыл бұрын шамасында болған, жер қыртысының күшті қозғалысы нәтижесінде Үнді кіші құрылық бөлігі мен Еуразия құрылық бөлігі қатты соғылысып, соның салдарынан көлденең жатқан тау сілемі шұғыл және қатты сығылысып, жоталанып, бүгінгі ғажайып табиғи көріністі қалыптастырған. Сондықтан теңіз деңгейімен есептегенде 4000 м-ден астам тау төбелерінен терең теңіз тау жыныстарының шөгінді қалдықтарын кездестіру таңқаларлық жәйт емес.

Мерей қарлы тауының бас шоқысы – Қауағбо теңіз деңгейінен 6740 м жоғары, “Жарыса аққан үш өзен” алқабының ең биік шыңы. Таудың тұлғасы тік, жыл бойы мұз құрсанып, қар бүркеніп, оның үстіне қар көшкіні жиі түсіп, соқыр тұман басып, нөсер жауып, аспан түнеріп, дүлей боран соғып тұратындықтан, күні бүгінге дейін жер шарында жан баспаған күйі беті ашылмай келе жатқан “Қыз шоқы” іспетті. Ақ мамық жамылған қарлы тауға, көк пүліш бүркенген қалың орманымен ажар қосып, әрлей түсіп отырған – мұндағы қызыл түсті Даншылық жер бедері. Мұның ішінде ең көзге түсетіні – дүниежүзілік мәдени мұраға айналған Лицзяң байырғы қалашығынан 140 шақырымнан астам қашықтықтағы Лаужүн тауының баурайындағы Лимиң (“Таңбоз”) деп аталатын жер. Бұл жер дүниежүзіндегі теңіз деңгейінен ең биік, ауданы ең үлкен Даншылық жер бедерлі аумағы болып саналады.

Тау басында мұздықтар кең етек алған, жалпы ұзындығы 4000 метр шамасындағы Миңйұң мұздығы тау шатқалының бойымен ирелендеп, теңіз деңгейінен 2650 метр биіктіктегі орман белдеулеріне дейін көсіледі. Ол қазір Солтүстік жарты шардағы теңіз деңгейі ең төмен, сонымен қатар ендік градусы да ең төмен мұздықтардың бірі есебінде [5; 118].

“Жарыса аққан үш өзен” алқабы шөл дала мен теңіз – мұхиттардан өзге, солтүстік жарты шардың барлық жаратылыстық көркемдіктерін өз бойына жиғандай. Көк аспанға ұштасып жатқан қарлы тау мен мұзды шоқылар ерекше көрініс береді. Теңіз деңгейінен 5000 м-ден жоғары жатқан 118 қарлы шоқылар арасынан *Мейли қарлы шыңы* өзгеден ерекше көз тартады. Ерекше қалыптасқан «тасбақа сауытының көрінісін» бейнелейді. Жергілікті Тибет халқы бұл тауды киелі тауға балап, қастерлейді, әрі тауға шығушылардың өз беттерімен аяқ басуына тыйым салады (Сурет 3).

Сурет 3. «Қатар аққан үш өзен» алабында ерекше қалыптасқан «тасбақа сауыты көрінісі»

“Жарыса аққан үш өзен” - алқабы ауа райының құбылмалылығымен және жер бедерінің алуан түрлілігімен көрнекті. Теңіз деңгейінен 760 метр биіктікте жатқан Нужяң аңғарынан ең биік Қауағбо шыңына дейінгі биіктік айырмасы 6000 метр. Етекпен жоғары қарай жүргенде жол бойы көктем өтіп, жаз келгенін, күз өтіп, қыс келгенін анық байқауға болады. Оңтүстік субтропикалық белдеу, орта субтропикалық белдеу, солтүстік субтропикалық белдеу, жылы – қоңыржай белдеу, қоңыржай белдеу, суық – қоңыржай белдеу және суық белдеу сияқты бірнеше түрлі ауа-райы типтерін бір кезде бастан кешіруге болады. Сол себепті осыдан “Бір тауда төрт маусым бар, он шақырымда басқа әлем” – деген мәтел қалған.

Сонымен, күрделі де, алуан түрлі жер бедері мен ауа райының ерекшелігіне байланысты, “Жарыса аққан үш өзен” алқабы дүниежүзі бойынша тіршілік түрлері ең бай жердің бірі болып отыр. Кайнозой эрасының төртінші мұз басу дәуірі Еуразия құрылығының тіршілік белдеуіне жойқын апат әкелген болатын. Алайда “Жарыса аққан үш өзен” өңірінің көп жері мұздықтың бүркеуіне түспеген. Оңтүстіктен солтүстікке созылған асқар таулардың терең сайлары тіршілік түрлерінің арлы-берлі сабылысып жататын басты жолынан, бой тасалайтын жайлы баспанасына айналған. Бұл өңір Қытай жерінің 0,4 пайыз ауданына жетер-жетпес болағанымен, мұндағы

жоғарғы санаттағы өсімдіктер саны 6000 түрден асып, Қытайдағы өсімдік түрлерінің 20 пайызын құрайды. Ал хайуанаттарының түр саны Қытайдағы жалпы түр санының 25 пайыздан астамын құрайды. Демек, бұл Еуразия құрлығындағы тіршілік тобының ең мол жиналған жері. “Жарыса аққан үш өзен” алқабы мұз дәуірінен бұрынғы, сирек кездесетін, жойылуға қатер төнген едәуір көп организм түрлерін қамтиды, бұл жер - мысық аюмен бірге “Мемлекет асылы” аталған Йүннан сабалақ сары маймылының мекені [6; 422].

“Жарыса аққан үш өзен” алқабын ботаниктер “Таулы өңірдің табиғи гүлбағы» деп атап отыр. Әр жылы көктем келіп, гүл ашылар кезде, пүліш кілем төселгендей алапты жер, ежелгі орман алқабы, көк толқынды, көлдің жағасы түгелімен гүл теңізіндей құлпырады. Тек көкек шөптің өзінің 200 астам түрі бар, өзге бағалы аң - құстар мен гүл – шөптер өте көп.

Қытайдың Ғылым академиясы бұл алқапты флора мен фауна көп түрлілігі жағынан Қытайдағы 17 негізгі алқаптың бірі деп санап, “Дүниежүзіндегі биологиялық организмдердің ген қоймасы”- деп атап отыр. “Жарыса аққан үш өзен” алқабын дүниежүзілік табиғи мұрағаттар қатарында қарауға жолдаған техникалық құжатында Табиғатты қорғаудың Халықаралық Одағы былай деген екен: «Экологиясы мен жер бедерінің алуан түрлілігі жағынан өзге бір таулы өңірден дәл осы өңірдей көркі жөнінен асып түсетін жер табу өте қиын». Сол себепті бұл жерлер адамдарға, т.б. бұзып-жойдырмау мақсатында үнемі қорғалуда.

№5-тренинг. Осы аймақ табиғатының байлығын, көркемдігін қарай отырып, ластау көздерін атандар. (Әр топ бір ұран айтады). “Мен табиғатты сүйемін, оны әрқашан қорғаймын, себебі табиғатсыз күнім жоқ” – деп оқушылар өз ойларын білдіреді.

Осылайша 4топ оқушылары Тибет таулы қыратының рельефін, ішкі суларын, эндемик флорасы мен фаунасын түрлі оқу құралынан, интернеттен көре отырып, бұл сабақтың қызықты өткенін атай келіп, олар табиғатты тек сүйіп қана қоймай, оларды сақтап, қорғап жүру керектігіне көздерін жеткізеді. Болашақта осы Тибет тауындағыдай жұмбағы мол жерлерді зерттеп, өзгерістерін, жаңалықтарын қарастырып, тауып, мүмкіндік болса баспа бетіне береміз деген үміттеміз.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Хатыбов А.М. Кайлас - гора свастики. http://lit.lib.ru/h/hatybow_a_m/kajlas_shtml
2. Тибетское нагорье. <http://mirchudes.net/geography/1366-qingzang-gaoyuan.html>
3. Қазақ ұлттық энциклопедиясы (8 том) Алматы, 2006.
4. Власова Т. Физическая география частей света, Москва: Просвещение, 1965.
5. Бейсенова Ә. т.б. География. Материктер мен мұхиттар. Алматы: Атамұра, 2003.
6. Труды Тибетской экспедиции 1889 -1890 гг. - Ч. 1. - Путешествие по Восточному Туркестану, Кун-Луню, Северной окраине Тибетского нагорья и Чжунгарии. - СПб, 1895.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНТЕРАКТИВНЫХ МЕТОДОВ ПРИ ИЗУЧЕНИИ ТЕМЫ «ТИБЕТСКОЕ НАГОРЬЕ»

К.А.Тлеубергенова¹, Н.Н.Карменова², Ш.У. Лайсханов³

¹к.п.н., доцент, ²к.г.н., доцент, ³PhD, и.о. асоц. профессора

^{1,2,3} Казахский национальный женский педагогический университет, г.Алматы, Казахстан,
tleubergenova1209@gmail.com

Среди интерактивных методов обучения широко используются «академическая дискуссия», «совместный поиск», «тренинг». Авторы показывают, как на примере метода «академические дискуссия» можно изучать особенности рельефа Тибетского нагорья и горы Кайлас. Метод "совместного поиска" применен для изучения национального геопарка Чжанье-Данься в провинции Ганьсу. Это позволяет подробно изучить сложившиеся ландшафты данного региона и выяснить причины их формирования. Метод тренинга, реализуемый в форме «преподаватель-компьютер-ученик», содержит задания о снежной вершине Мейли, напоминающей по своим очертаниям черепаху.

Ключевые слова: интерактивные методы, тренинг, Тибет, Кайлас, ландшафт, национальный геопарк

USE OF INTERACTIVE TEACHING METHODS ON THE TOPIC "TIBETAN HIGHLAND"

К.А. Tleubergenova¹, N.N. Karmenova², Sh.U. Laiskhanov³

¹ Cand. Sci. (Pedagogy), associate professor, ² Cand. Sci. (Geography), associate professor,

³ PhD, acting associate professor

^{1,2,3} Kazakh National Women's Teacher Training University, Almaty, Kazakhstan,

tleubergenova1209@gmail.com

Among interactive teaching methods "academic discussion", "joint search", "training" are widely used. The authors show how on the example of the method "academic discussion" it is possible to study the features of the relief of the Tibetan plateau and mount Kailas. The method of "joint search" was applied to study the national Geopark of Zhanye-Danxia in Gansu province. It allows to study in detail the developed landscapes of this region and to find out the reasons of their formation. The method of training, implemented in the form of "teacher-computer-student", are given tasks about the snowy peak of Meili, resembling a turtle in its outlines.

Keywords: *interactive methods, training, Tibet, Kailas, landscape, national geopark*

Редакцияға 26.10.2019 түсті.